

Ruština opäť aktuálne, moderne a komunikačne (nielen) pre samoukov (Šajgalíková, Helena – Posokhin, Ivan – Grominová, Andrea: Ruština pre samoukov a pre jazykové kurzy + 2 audio CD. Bratislava: Aktuell 2018. 349 s. ISBN 978-80-8172-021-5

Ján Gallo

Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
jgallo@ukf.sk

Zavíšením niekoľkoročnej usilovnej práce – a určite aj otázok trojice skúsených pedagógov, či nová učebnica obstojí v súčasnej konkurencii iných cudzojazyčných titulov – na Slovensku opäť aktuálne uzrelo svetlo sveta dielo venované práve ruštine ako jednému „z najrozšírenejších jazykov vo svete“ (s. 5) s nespochybniteľným pravdivým odkazom autorov, podľa ktorých „stojí za to naučiť sa v nej komunikovať“ (ibid.).

Je nanajvýš potešujúce, že na slovenskom knižnom trhu sa v ostatných rokoch opäť začínajú objavovať (zatiaľ je ich ako šafranu) pôvodné tituly venované práve štúdiu ruského jazyka. Jednou z aktuálnych noviniek je titul, ktorý v roku 2018 bratislavské vydavateľstvo Aktuell vydalo pre všetkých záujemcov o efektívne osvojenie si ruského jazyka. Ide o moderne koncipovanú učebnicu autorskej trojice H. Šajgalíková (autorka celej koncepcie aj v rámci predchádzajúcich cudzojazyčných titulov), I. Posokhin a A. Grominová. Recenzovaná učebnica predstavuje pokračovanie série jazykových učebníc (*Angličtina pre samoukov a pre jazykové kurzy*, *Nemčina pre samoukov a pre jazykové kurzy* a *Španielčina pre samoukov a pre jazykové kurzy*), ktoré vydavateľstvo Aktuell vydalo za ostatných niekoľko rokov. Koncipovanie danej učebnice vychádza zo zámeru autorov splniť všetky požiadavky „efektívneho prístupu k osvojeniu si jazyka“ a aplikovať „najmodernejšie poznatky didaktiky samoštúdia a sebahodnotenia“ (časť textu na zadnej obálke). Cieľ autorov (ako ho uvádzajú v predhovore) je jednoznačný s adekvátnym akcentovaním prípravy na zvládnutie nenáročných komunikačných situácií bežného života alebo ciest do rusky hovoriacich oblastí, pričom autori nezabúdajú ani na komunikáciu s obchodným partnerom alebo v budúcom zamestnaní. Kladne hodnotíme fakt, že cieľ autorov – vytvoriť aktuálnu, moderne a prakticky spracovanú učebnicu založenú na samostatnom aktívnom nácviku a rozvíjaní jazykovej, rečovej, komunikačnej a prekladateľskej kompetencie – sa v predloženom počine autorskej trojice v plnej miere realizoval.

Učebnicu autori adresujú samoukom a frekventantom jazykových kurzov, ale podľa nášho názoru, môže byť aj vhodným doplnkom klasického vyučovania v podmienkach slovenských základných a stredných škôl (pod odborným vedením vyučujúceho). Učebnicu určite ocenia aj pokročilejší používatelia ruštiny, ktorí si chcú precvičiť napr. gramatické javy či zopakovať slovnú zásobu, t. j. môžu ju využiť všetci tí, pre ktorých sa stane dobrým spoločníkom i pomôckou na ceste k spoznávaniu jedného zo svetových jazykov. Autori predkladanou učebnicou sledujú zámer, aby záujemcovia zvládli svoje kompetencie v ruskom jazyku na úrovni A2/B1 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky (SERR) „čo najrýchlejšie a najefektívnejšie“ (text na zadnej obálke).

Štruktúra učebnice je založená na pätnástich ťažiskových lekciách, okrem ktorých je do učebnice zaradený aj Predhovor (s. 3), stručný medailón autorov (s. 4), návod, ako pracovať s učebnicou (s. 5), Vysvetlivky a skratky (s. 6), Obsah (s. 7 – 12) a Úvod členený na niekoľko častí: Prízvuk v ruštine (s. 13); Azbuka (s. 14 – 15); Ruské samohláskové písmená (s. 15 –

16); Redukcia ruských samohlások (s. 17 – 18); Ruské spoluhláskové písmená (s. 18 – 22); Mäkký a tvrdý znak (s. 22 – 23); Základné pravidlá ruského pravopisu (s. 23); Intonácia ruských viet (s. 23 – 24); Interpunkčné znamienka (na s. 24 v prehľadnej tabuľke so slovenskými pendantmi) a Ruské spoluhlásky (na s. 25 je taktiež uvedená prehľadná tabuľka mäkkosti – tvrdosti a znelosti – neznelosti ruských spoluhlások). Súčasťou učebnice je aj Kľúč (s. 280 – 321); Literatúra (s. 321); Rusko-slovenský slovník (s. 322 – 335) a Slovensko-ruský slovník (s. 336 – 349). Dovoľujeme si podotknúť, že na sprehľadnenie uvádzania slov mohli byť v oboch slovníkoch východiskové pojmy uvedené hrubo vytlačeným písmom.

Pri koncipovaní učebnice sa nezabudlo na dnes už nevyhnutného a hlavne pre samoukov nepostrádateľného pomocníka – audionahrávku v podobe dvoch CD, čo v súčasnej modernej výučbe cudzích jazykov predstavuje dôležitú súčasť štúdia akéhokoľvek cudzieho jazyka. Pozitívne hodnotíme kvalitné zvukové nahrávky na oboch CD (CD1 – úvod + lekcie 1 – 3; CD2 – lekcie 4 – 15), kde ozvučenie slovnej zásoby, fráz + slovných spojení, dialogických a monologických textov nositeľmi ruského jazyka (vo vyváženej miere sa strieda mužský a ženský hlas) vhodne dopĺňa aj po slovensky hovoriaci ženský hlas, ktorý plní funkciu akéhosi „sprievodcu“ celej audionahrávky, pričom v úvode aj komentuje niektoré jazykové javy (v tiráži mohli autori uviesť mená a priezviská „hlasov“ z oboch CD + názov nahrávacieho štúdia).

H. Šajgalíková, I. Posokhin a A. Grominová v predhovore (s. 3) informujú čitateľa o tom, komu je učebnica adresovaná, čo je jej cieľom, pričom jej aktuálnym zameraním akcentujú odlišnosť od tradičného obsahu učebníc na knižnom trhu a kladú dôraz na adekvátny výber tém a úloh po úspešnej sérii predchádzajúcich titulov z danej série. V časti *Ako pracovať s učebnicou* sa autori zmieňujú o jej obsahu a ponúkajú čitateľovi svoje rady a stručné metodické pokyny, ako čo najefektívnejšie zvládnuť ruskú abecedu, celé penzum gramatického učiva, prácu s dialogickými textami, lexikou a dodávajú aj informáciu o možnosti overenia správnosti vypracovania úloh podľa kľúča.

Úvod recenzovanej učebnice pozostáva z desiatich častí. V prvej časti *Prízvuk v ruštine* (*Ударение в русском языке*) autori akcentujú badateľné rozdiely vo významovej a zvukovej stránke slovenčiny a ruštiny, pričom stručným a pritom nenásilným spôsobom vysvetľujú podstatu ruského prízvuku (slovné príklady s pevným miestom slovného prízvuku si môže čitateľ vypočúť aj z audionahrávky). V časti *Azbuka* (*Алфавит*) autori v prehľadnej tabuľke (s. 14) oboznamujú čitateľa s písmenami ruskej abecedy (ich správnu výslovnosť si taktiež môže čitateľ vypočúť z audionahrávky) s uvedením ekvivalentov slovenskej abecedy (v tabuľke mohli byť uvedené aj ruské názvy jednotlivých znakov v prepise do latinky). Ďalšia tabuľka (s. 15) vhodne dopĺňa predchádzajúcu s porovnaním tlačenej a písanej formy znakov ruskej abecedy. V ďalších dvoch častiach *Ruské samohláskové písmená* a *Redukcia ruských samohlások* (*Редукция русских гласных*) autori vysvetľujú podstatu ruských samohlások s akcentovaním fonetického javu vokalickej redukcie (správnu výslovnosť príkladov si môže čitateľ taktiež overiť z audionahrávky). Autori nezabúdajú ani na základnú problematiku ruských spoluhlások, ich členenie, výslovnosť spoluhláskových skupín a tzv. plnohlasie (s. 18–22). Osobitnú pozornosť autori venujú aj mäkkému a tvrdému znaku (s. 22–23), základným pravidlám ruského pravopisu (zhrnuté v piatich bodoch na s. 23) a intonácii ruských viet (podľa jednotlivých príkladov si intonáciu možno vypočúť a natréňovať aj podľa audionahrávky). Na s. 24 oceňujeme aj uvedenie základného prehľadu interpunkčných znamienok s príslušným názvoslovím v ruštine a slovenčine (ovládanie uvedeného názvoslovia robí problémy aj žiakom a študentom denného štúdia). Vysoko oceňujeme skutočnosť, ako sa autorom podarilo na obmedzenom priestore prezentovať pomerne náročnú problematiku úvodnej časti tak, aby bola ucelená, ale zároveň prístupná a pochopiteľná pre všetkých tých, komu je učebnica adresovaná.

Ťažiskové lekcie 1 – 15 sú usporiadané podľa tematických okruhov a majú väčšinou svoju pevnú štruktúru pozostávajúcu z klasického úvodného monologického textu (v 7. lekcii monologický text *Ako sa správať počas pohovoru* nasleduje po časti *Dialógy*, v 13. kapitole ide o príklad objednávky s uvedením kladnej a zápornej odpovede, v 14. lekcii je uvedený konkrétny príklad faktúry a v 15. lekcii sa autori rozhodli uviesť niekoľko monologických textov súvisiacich s problematikou kultúry a interkultúrnej komunikácie), ďalej nasleduje časť *Dialógy* (okrem 15. lekcie), ktoré ďalej strieda gramatika, cvičenia, slovíčka a frázy. Výber (väčšiny) textov, ich obsahové zameranie, náročnosť a aktuálnosť hodnotíme pozitívne. Texty v lekciiach 3 (Neformálna e-mailová správa, s. 63; Obchodný list, Pozvanie, Odpoveď na pozvanie, s. 64; Poďakovanie, s. 65), 6 (Inzeráty, s. 124–125), 8 (Práca a profesia, s. 158–160), 10 (V banke, s. 189), 11 (Hotelové služby, s. 206), 13 (Objednávka + kladná a záporná odpoveď, s. 236–237) s tematikou hotelierstva, ekonomiky, financií a obchodnej korešpondencie považujeme za excelentné. Naopak, podľa nášho názoru, text v 2. lekcii nazvanej *Страна, в которой я живу (Krajina, v ktorej žijem)* na s. 43 je síce vhodný, ale dostatočne nekorešponduje so samotným názvom lekcie (Ruská federácia nie je pre pôvodného slovenského čitateľa krajinou, v ktorej žije a má tam trvalý pobyt). Autori mohli byť zmeniť názov lekcie (napr. *Krajina, ktorej jazyk sa učím*), alebo ponechať názov lekcie a uviesť analogický text o Slovensku s mapkou. V 9. lekcii nazvanej *Наше предприятие (Náš podnik)* (s. 175) mohli autori namiesto organizačnej štruktúry podniku zaradiť text o konkrétnom podniku a jeho činnosti (organizačná štruktúra podniku mohla tvoriť len akýsi rozsahom menší doplňujúci text). Týmto celkovo apelujeme na dôležitosť výberu vhodných textov (z hľadiska obsahu, rozsahu a náročnosti) práve pri zostavovaní učebníc cudzích jazykov.

Pokiaľ ide o rozsah a počet všetkých textov s dôrazom na monologické texty, konštatujeme, že tieto atribúty sú dodržané v optimálnej miere (väčšinou je uvedený jeden rozsahom primeraný monologický text v každej lekcii, iba v niektorých prípadoch, napr. v 15. lekcii jeden dlhší a viac kratších).

Vysoko oceňujeme skutočnosť, že gramatické učivo, ktoré je v každej lekcii bohato zastúpené, obsahuje jasne, stručne a zrozumiteľne vysvetlené rôznorodé javy v rámci základných jazykových rovín – morfolologickej, syntaktickej, lexikálnej s uvedením dostatočného počtu praktických príkladov. Autori v dvoch prípadoch uvádzajú aj parémie (s. 229, 275) a na s. 112–113 vysvetľujú aj jav rusko-slovenskej medzijazykovej homonymie, čo spracovali do prehľadnej tabuľky. V rámci gramatického učiva je všetko vhodne popretkávané rôznymi poznámkami a upozorneniami typu *Pozor!*; *Pozorujme*; *Zapamätajte si*; *Porovnajme*. Pozitívum predstavuje i to, že výber gramatiky vždy súvisí s vysvetlením a zosystematizovaním toho-ktorého gramatického javu alebo lexikálnej osobitosti, ktoré sa viažu na príslušné texty v rámci každej lekcie. Na zosystematizovanie a zopakovanie lexiky príslušnej lekcie autori v jej závere doložili aj abecedne zoradené slovíčka (s označeným slovným prízvukom s možnosťou počúvania z audionahrávky) s ich slovenskými pendantmi (ruské slová mohli byť hrubo vytlačené, čo by ešte viac slovníček sprehľadnilo). Vyzdvihujeme aj pripojenie užitočných fáz a slovných spojení (taktiež ruská časť mohla byť hrubo vytlačená), ktoré si študujúci môže vypočítať z audionahrávky.

Pri tvorbe učebníc cudzieho jazyka neoddeliteľnú a podstatnú časť tvoria cvičenia. I v prípade recenzovanej učebnice H. Šajgalíková, I. Posokhin a A. Grominová venujú náležitú pozornosť ako výberu rôznych druhov jazykových a rečových cvičení (tvoria jeden kompaktný celok a sú vyvážené), tak aj ich prehľadnému štruktúrovaniu (dodržaná je jednotná schéma t. j. najprv cvičenia k úvodnému textu označené T, potom dialógy označené D (predpokladáme, že autori cvičenia na zostavenie vlastného dialógu, vytvorenie, inscenovanie alebo obmenu dialógu adresovali skôr jazykovým kurzom než samoukom) a v záverečnej časti gramatické cvičenia označené G). Konštatujeme, že študujúcemu pri

dôslednom vypracovávaní (správnosť je možné si overiť v kľúčoch) zabezpečia dôkladný nácvik a rozvíjanie jazykovej, rečovej, komunikačnej a prekladateľskej kompetencie. Pokiaľ ide o rozvíjanie prekladateľskej kompetencie, pozitívne hodnotíme zaradenie značného počtu cvičení na preklad, ktoré sú súčasťou všetkých ťažiskových lekcí. Podľa nášho názoru zaradenie uvedeného druhu cvičení, ktoré vychádzajú z tradičnej gramaticko-prekladovej metódy výučby cudzích jazykov, má i v súčasnosti popri iných vyučovacích metódach svoje opodstatnenie. Súhrnne konštatujeme, že všetky cvičenia sa svojím praktickým spracovaním jednoznačne pozitívne podieľajú na celkovej veľmi dobrej úrovni recenzovanej učebnice.

Aj grafické spracovanie, resp. rámcové zložky textu (paratext) sú pri tvorbe (nielen) učebníc cudzieho jazyka pre každého čitateľa dôležitým motivačným faktorom. Hoci v recenzovanej učebnici okrem vrchnej obálky (pútavo farebne a graficky navrhutej podľa jednotného vzoru celej série) absentujú farebné ilustrácie, piktogramy, tabuľky, schémy či grafy, dovoľme si tvrdiť, že svojho adresáta zaujme i tradičným čiernobielym prevedením s jednotným typom písma, jeho rôznou veľkosťou a ďalšími textovými markermi.

Na základe našich konštatovaní usudzujeme, že recenzovaná učebnica spĺňa európsky štandard a je spracovaná prehľadne, prístupne a motivujúco. Ide o vynikajúci počin H. Šajgalíkovej, I. Posokhina a A. Grominovej – trojice autorov, ktorí svojím hodnotným dielom jednoznačne prispeli k obohateniu slovenského knižného trhu o pomerne úzke spektrum pôvodných učebníc určených pre začiatočníkov (i mierne pokročilých a pokročilých) pri osvojovaní si ruštiny pre cudzincov. Sme presvedčení, že učebnica si už v súčasnosti od svojho vydania určite našla prvých štúdiachtivých adeptov. V závere si dovoľujeme vysloviť autorom slová uznania za hodnotné dielo, ktoré v ničom nezaostáva za súčasnými trendmi a predstavuje pozitívny vklad do problematiky výučby cudzích jazykov.

Možno nás autori v budúcnosti potešia ďalším kvalitným titulom (titulmi) zo svojej autorskej dielne. Želáme im veľa úspechov.

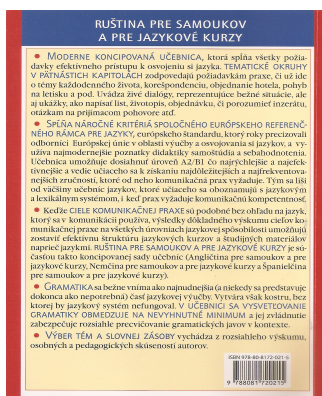
Literatúra:

BREVENÍKOVÁ, D. – ŠAJGALÍKOVÁ, H. – LASKOVIČOVÁ, T. (2016): *Angličtina pre samoukov a pre jazykové kurzy + 2 CD*. Bratislava: Aktuell.

RIEČICKÁ, D. – ŠAJGALÍKOVÁ, H. – FAŠANOK, M. (2014): *Nemčina pre samoukov a pre jazykové kurzy + 1 CD*. Bratislava: Aktuell.

Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky: učenie sa, vyučovanie, hodnotenie I (2017). Revidované vydanie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. [Cit. 2019-14-10.] Dostupné na internete: <http://www.statpedu.sk/files/sk/publikacna-cinnost/publikacie/serr_tlac-indd.pdf>

ŠAJGALÍKOVÁ, H. – DELGADOVÁ, E. (2010): *Španielčina pre samoukov a pre jazykové kurzy + 1 CD*. Bratislava: Aktuell.

Obrázok 1 Predná a zadná časť obálky recenzovanej učebnice *Ruština pre samoukov a pre jazykové kurzy* (2018)